

Stockholm 1 dec 2023

WHAT'S ON 2024: I FÖRVIRRINGENS TID – MED STRIMMOR AV HOPP

2024 är de många valens år. Mer än hälften av jordens befolkning går till valurnorna – i Indien, USA, EU, Ryssland, Mexico, Sydafrika och på många fler håll. Resultaten, som är långt ifrån säkra, kan komma att avgöra vår framtid för en mycket lång tid framöver. Och valen kommer att manipuleras – med AI och av främmande makt. Det är inte ens säkert att det kommer att avgöras av huvudpersonerna. Det amerikanska presidentvalet kan som så många gånger förr komma att avgöras av någon obetydlig outsider. Som miljardären Ross Perot 1992, konsumentaktivisten Ralph Nader 2000 eller fredsaktivisten Jill Stein 2016. I år kan det bli RFK Jr., miljöjuristen och numera konspirationsteoretikern, eller återigen Stein.

2024: FRÅN OSÄKERHET TILL FÖRVIRRING

Osäkerheten om framtiden handlar inte bara om nationell politik och politiska val. Den handlar minst lika mycket om konsekvenserna av dessa på det geopolitiska området, för klimatfrågan, regleringar och framtiden för vår tids dominerande teknologi – AI.

Men trots osäkerhet och förvirring är det viktigt att slå fast vad vi kan vara säkra på. Och det är att tre stora drivkrafter fortsatt kommer att sätta scenen för 2024 och en rad år framöver. Och att konsekvenserna av dessa drivkrafter kommer att vara många och dramatiska. Men mitt i osäkerhet och förvirring finns strimmor av hopp om en bättre framtid.

I. TRE DRIVKRAFTER SOM FÖRÄNDRAR VÄRLDEN FÖR ALLTID

1. Den gröna vågen sköljer över allt

Den gröna vågen handlar inte om människors längtan till landet. Den handlar om den våg av omställning, som närmast oavsett politiska beslut sköljer över världen. Kina må vara världens största nedsmutsare, men trots det kan 2024 bli året vi passerar ”peak coal”, som ett resultat av Kinas snabba omställning till vind och sol. Och visserligen genererar dagens elbilsbatterier stora CO₂-utsläpp vid tillverkning – men om företag som Northvolt når sina mål, kommer de ha reducerats till en 15-del av dagens nivåer till 2030. Och med grön el i batteriet kommer en elbil släppa ut en bråkdel CO₂ jämfört med dagens fossilbilar. Med press från såväl finansmarknader och kunder som reglerande myndigheter sätter nu världens företag upp ambitiösa mål för att följa Parisavtalet. Och de som gör det lyckas ofta överträffa Parisavtalets ambitioner. Och detta är bara början. Den gröna vågen sköljer in.

2. AI gör jobbet

Den 30 november 2022 släpptes ChatGPT. Det blev startskottet på ett globalt AI-race. Redan nu släpper Microsoft AI-stöd i alla sina kontorsprodukter, som Word, Excel, Teams mm, och Google gör detsamma. Därmed kan de flesta snart göra det mesta betydligt snabbare och till högre kvalitet än idag. Och 26% av svenska kontorsarbetare använde redan i juni generativ AI i jobbet, de flesta dagligen eller varje vecka. Och kände att de fick jobbet gjort 27% snabbare än utan AI.

Men detta är bara början. Redan nu kan vi börja organisera grupper av bottar som samarbetar för att lösa problem. Det gör att kunskapsarbetare framöver inte bara kommer att bli chefer över digitala hjälpredor, de kanske rent av kommer att bli ”styrelseordförande” i ”bolag” som bara består av AI-bottar som sköter allt från innovation och design till kundvård.

Men det finns alltid baksidor på mynten. En handlar om jobben – vad händer med dem när AI kommer på bred front. En annan om hur samma bottar kan användas för att skapa desinformationskampanjer och driva på cyberkriminalitet. Med tiotusen i handen och 3 minuter video kan vi redan idag skapa närmast perfekta deepfakes att lura världen med. Till sist kvarstår frågan om vi nu också föder en framtida superintelligens som är helt ointresserad av människans väl och ve. I så fall är det dags att planera för bosättning på Mars.

3. En vertikal värld

I trettio års tid har världen blivit alltmer integrerad och harmonisk, och för de flesta företag och organisationer har geopolitik därmed varit en ickefråga. Så inte längre. Med stegrade konflikter växer en mer multipolär värld fram där var och är sig själv närmast, och där nya oheliga allianser växer fram. Därtill styrs länder inte längre av legitima regimer, utan även av terrororganisationer och privatarméer. Plötsligt har geopolitik blivit en nödvändighet, även för verksamheter som bara agerar inom nationens gränser.

Världen idag har därmed stora likheter med tiden före första världskriget – decennier av globalisering följd av stegrade konfliktnivåer, militarisering och oheliga allianser i en multipolär värld. Där blir alla sig själv närmast. Saudiarabiens krav att regionkontor ska flytta till Riyadh om de vill ha statliga kontrakt är bara ett exempel. Som i detta fall berör 7000 företag. EU:s kommande koldioxidtullar ett annat. Välkommen till den vertikala världen.

II. SJU TRENDER FÖR DE KOMMANDE ÅREN

Den gröna omställningen, AI-revolutionen och den nya geopolitiken påverkar snart sagt alla delar av samhället, direkt och indirekt. Inget är heller självklart eller enkelt, vilket skapar en, oftast oartikulerad, känsla av kris hos oss var och en. Så vad kan vi då förvänta oss mer konkret av 2024 och åren därefter?

4. Hyperpolarisering

Att vi blir mer politiskt polariserade kan diskuteras. Men det känns så, och de politiska ytterflankerna blir både mer artikulerade och övertygade om att polariseringen faktiskt tilltar. Det som ökar, enligt forskarna, är dock främst den affektiva polariseringen. När allt

blir på allvar så blir det allt viktigare att formulera en egen ståndpunkt, vilket gör att man uppfattar att polariseringen växer. Och med en tydlig uppfattning i viktiga frågor blir motståndarsidan outhärdlig. I den miljön blir det allt lättare att trampa fel i upphetsade debatter, som Israel-Hamas, vilket många fått uppleva. Och ju fler frågor som upplevs som brännande, desto större affektiv polarisering. Nu är stridens tid.

5. *Fruktans tid*

Att rädslan griper omkring sig är ingen nyhet. Allt ifrån rädsla för ryssen och gängkriminella till att utsättas för otäcka tankar. Men det finns fog för rädsla – för att samhällsbärande institutioner infiltreras, för cyberbrott som redan kostar världen 8% av BNP årligen och växer med 15% per år. Det finns skäl till att dubbelt så många är rädda att gå ut på kvällen som för tio år sedan. Och att tilliten faller som en sten, där om trenden håller, färre än hälften kommer lita på sin nästa år 2030. Mot 70% 2016. Vi lever också i en tid när nära hälften instämmer i påståendet att vi ”lever i en tid som kan leda till sammanbrott inom 10 år”. Inte konstigt då att vi har en politisk materialism-backlash, för att tala ”inglehartska”, där värden som stabil ekonomi, starkt försvar och att bekämpa brottsligheten slår ut såväl estetik som en värld där idéer, humana värden och människors rätt att uttrycka sig står högst på dagordningen. Trygghet framför allt.

6. *Den stora datastölden*

I slutet av 1400-talet delade Portugal och Spanien världen mellan sig, medan England och Holland såg på. Sedan följde århundraden där privata kompanier reste världen runt och tog vad de kom över, med de medel de hade till förfogande. I dag sker detsamma, men det är inte guld och ädelstenar som står i centrum utan data. Data att mata stora språkmodeller med. Ägarna gör allt för att freda sig. Stämningarna haglar. Men utfallet är långt ifrån klart. Vem vinner striden – Kina eller USA, techbolagen eller dataägarna. Eller blir det AI:n själv? Kampen om data har bara börjat.

7. *Med fingrarna i syltburken*

I slutet av 1800-talet var kompaniernas tid var över. Då tog staten vid och upprättade kolonier. Men staten gjorde också annat, sådant ”kompanier” inte klarade av – bygga järnväg, elektrifiera landet, bygga vägar och så småningom kärnkraftverk. Statens domäner sträckte sig plötsligt långt utanför krigsmaterielinnovation. Med industrialismens genombrott fanns andra prioriteringar.

Nu som då finns prioriteringar, prioriteringar som inte marknaden fullt ut klarar av. Därför är fingrarna tillbaka i syltburken. KD vill ha ”nybyggaranda” och statlig finansiering av stora infrastrukturprojekt, och regeringen har redan signalerat att 400 miljarder i lån till kärnkraft nog inte räcker. Biden har slängt 369 miljarder dollar på tillväxt och grön omställning, och EU är inte sämre, här gäller det att mota Olle (Biden) i grind. Välkommen till den nya syltburken.

8. *Tid att dela rättvist*

Vi ser en ny våg av konflikter på arbetsmarknaden. Visserligen från låg nivå, men stegrande. I USA har såväl bilarbetare som skådespelare och manusförfattare gått i strejk. Av olika skäl, men i strejk. Och i Sverige är Tesla i blockad. I Hollywood har det handlat om rätten till ansikte och text. För bilarbetarna om få del av kakan, vilket de inte fått på

decennier, närmare bestämt sedan 1972. Så hur ska vi dela det goda som AI ger? Hur långa arbetsveckor är nog? Hur ska vi fördela bördorna för den gröna omställningen? Varför ska jag betala med hål i marken och utsikt över en vindkraftspark? Bara för att världen ska ställa om. Frågorna hopas, liksom konflikter kring fördelning.

9. Ropet på myter, mening och sammanhang

Det pågår en epidemi enligt WHO. Av ensamhet. Var fjärde världsmedborgare känner sig så. Ensam. Och det blir värre – de senaste 20 åren har andelen svenskar som känner sig ensamma ökat från 12 till 32%. Ett enkelt ”hej” kan lindra men knappast lösa frågan. Inte heller ministrar i ensamhet. För ensamheten är större. Den är störst bland dem som finner livet innehållslöst, tråkigt, misslyckat och meningslöst. Bland dem som känner ångest och sover dåligt om natten. Och de blir fler, och fler, och fler. Tillitsbristsjukdomar har de kallats. WHO kallar dem existentiell ohälsa, och talar om vikten av mening och en känsla av begriplighet och sammanhang. Som Frankl, Antonovsky och May på sin tid. I förvirringens tid blir behovet av helhet, mening och sammanhang livsavgörande. Där är vi nu.

10. Förundran – det nya svarta

Men vad gör vi om det inte finns en samlad, större mening? Inget gemensamt projekt. Inget folkhem. Ingen dröm om en öppen värld i fred. Om de stora drömmarna gått i kras? Då måste vi söka meningen i det lilla. Och vägen till tillit och hälsa kanske heter förundran. Det konstaterar bland andra psykologen Dacher Keltner i boken Awe, efter att ha intervjuat 2600 personer världen över. Om upplevelser av ”awe”, förundran, vördnad.

Att känna förundran, och litenhet, inför det stora. Horisonten. Kyrkvalven. Modiga beslut. Samhörigheten med andra under en fotbollsmatch eller konsert. Möten med stora idéer och tankar. Förundran bär oss utåt, framåt. Och utan förundran, ingen vetenskap. Inga banbrytande idéer. Förundran skiljer oss från AI:n. Den kan inte bara hjälpa oss att hantera och skapa begriplighet i en förvirrande värld. Den kan också få oss att bli en verkligt bättre version av oss själva. Och det bästa av allt? Den är gratis, och kan utövas varje dag. Välkommen till förundrans tid.

OM KAIROS FUTURE

Kairos Future arbetar för en värld där alla sätter framtiden främst. Vi vet att företag och organisationer som har ett framtidsorienterat förhållningssätt till strategi och innovation är betydligt mer framgångsrika än sina branschkollegor. Men vi är också övertygade om att framtidsorienterat beslutsfattande i såväl näringsliv som politik leder till bättre och mer välvägdade beslut, som gagnar såväl mänsklighetens överlevnad som enskilda människors välfärd och välgång. Genom forsknings- och konsulttjänster inom trend- och omvärldsanalys, strategi och innovation, och mjukvarustöd för AI-driven analys, omvärldsbevakning och innovation, hjälper vi våra kunder att sätta framtiden främst, att omsätta framtidsinsikter i konkret handling. Kairos Future grundades 1993, vårt huvudkontor finns i Stockholm och vi har egna kontor eller samarbetspartners över hela

världen. Kairos betyder ”den rätta tiden” eller ”tid för förändring” på antik grekiska. Läs mer på www.kairosfuture.com.

OM MATS LINDGREN

Mats är grundare av Kairos Future. Han har en mycket lång erfarenhet som forskare och konsult inom lednings- och strategifrågor och framtidsfrågor. Han har publicerat ett dussintal böcker och hållit flera tusen internationella föreläsningar. Mats har en doktorsgrad i Business Administration från Henley Management College/Brunel University i England och mastersexamina i teknisk fysik från KTH och human services från USA. Doktorsavhandlingen handlade om strategirelaterade framgångsfaktorer i turbulenta affärsmiljöer och baserades på en internationell undersökning. Mats är också certifierad managementkonsult och styrelseledamot i SMK, managementkonsulternas branschorganisation.

Kontaktuppgifter:

Kairos Future
Västra Järnvägsgatan 3
111 64 Stockholm
Tel 08-545 225 00
info@kairosfuture.com
www.kairosfuture.com

Helena Mella, Director Kairos Future Academy
helena.mella@kairosfuture.com
Tel 070 585 24 63